

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24.04.1975, sp. zn. 5 Cz 13/75, ECLI:CZ:NS:1975:5.CZ.13.1975.1

Číslo: 32/1977

Právní věta: Poskytne-li organizace pracovníku zálohu na mzdu a ta potom není kryta další vykonanou prací tohoto pracovníka, jde o plnění bez právního důvodu, jímž pracovník získává neoprávněný majetkový prospěch (§ 243 odst. 2 zák. práce). Pracovník věděl nebo z okolností musil předpokládat, že jde o částky neprávem vyplacené (§ 243 odst. 3 zák. práce), šlo-li o částky, které obdržel jako zálohu na mzdu za práci, jež pak nebyla vykonána. /1/ Organizace zjistí (§ 243 odst. 1 zák. práce), zda předem poskytnutá záloha na mzdu byla nebo nebyla kryta další vykonanou prací, zpravidla při vyúčtování mzdy za uplynulé měsíční období.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 24.04.1975

Spisová značka: 5 Cz 13/75

Číslo rozhodnutí: 32

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Mzda, Neoprávněný majetkový prospěch, Pracovní poměr

Předpisy: 65/1965 Sb. § 243

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 32/1977 sb. rozh.

Poskytne-li organizace pracovníku zálohu na mzdu a ta potom není kryta další vykonanou prací tohoto pracovníka, jde o plnění bez právního důvodu, jímž pracovník získává neoprávněný majetkový prospěch (§ 243 odst. 2 zák. práce).

Pracovník věděl nebo z okolností musil předpokládat, že jde o částky neprávem vyplacené (§ 243 odst. 3 zák. práce), šlo-li o částky, které obdržel jako zálohu na mzdu za práci, jež pak nebyla vykonána. 1)

Organizace zjistí (§ 243 odst. 1 zák. práce), zda předem poskytnutá záloha na mzdu byla nebo nebyla kryta další vykonanou prací, zpravidla při vyúčtování mzdy za uplynulé měsíční období.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 24. 4. 1975, [5 Cz 13/75](#))

Žalující organizace se domáhala na žalovaných zaplacení částky 20 598 Kčs s přísl. a uváděla, že jde

o vrácení nevyúčtovaných záloh, které poskytla žalovaným na mzdu v období od srpna do prosince 1970.

Rozsudkem okresního soudu v Teplicích byla žaloba zamítnuta. Soud prvního stupně totiž přihlédl k námitce promlčení uplatněné žalovanými; při posuzování důvodnosti námítky promlčení vycházel soud z ustanovení § 261, § 262 a § 263 zák. práce a měl za to, že šlo o přeplatky na mzdách žalovaných za srpen až prosinec 1970, takže nárok na jejich vrácení mohl být uplatněn nejpozději dnem 1. 1. 1971 při roční uzávěrce. Poněvadž nárok byl uplatněn žalobou až 5. 9. 1973, došlo k jeho promlčení.

Proti tomuto rozsudku podala žalující organizace odvolání, v němž namítala, že případné promlčení nutno tu posuzovat podle ustanovení § 243 odst. 3 a § 263 odst. 3 zák. práce.

Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Byl toho názoru, že šlo o vrácení nevyúčtovaných záloh na mzdu; nelze proto tento nárok posuzovat jako náhradu škody podle ustanovení § 263 odst. 3 zák. práce ani jako neoprávněný majetkový prospěch podle ustanovení § 243 odst. 2 zák. práce. Všichni žalovaní byli pracovníky žalující organizace a byla jim vyplacena záloha na mzdu; nejde tu o plnění bez právního důvodu. S přihlédnutím k tomu dospěl odvolací soud k závěru, že soud prvního stupně věc správně posoudil s použitím ustanovení § 263 odst. 1 zák. práce, protože jde o peněžité nároky z titulu mzdy. Pokud žalující organizace věděla o svých nárocích již v termínu vyúčtování mzdy za běžný kalendářní měsíc, mohla uplatnit nárok na zaplacení žalobou uplatněných částek nejpozději během ledna 1971. Pokud byl nárok uplatněn u soudu až 5. 9. 1973, stalo se tak po uplynutí lhůty delší jednoho roku a soud musel přihlídnout k námitce promlčení, kterou vznesli všichni žalovaní (§ 261 odst. 1, věta druhá, zák. práce).

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že uvedeným rozsudkem soudu druhého stupně byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 6 o. s. ř. postupuje soud v řízení v součinnosti se všemi, kteří se řízení účastní, tak, aby byl co nejúčelněji zjištěn skutečný stav věci a aby ochrana práv byla rychlá a účinná. Podle ustanovení § 120 odst. 1 o. s. ř. soud dbá o to, aby skutečný stav věci byl zjištěn co nejúplněji, a rozhoduje, které z navrhaných důkazů je třeba provést, a provede i jiné důkazy, než jsou navrhovány. Podle ustanovení § 132 o. s. ř. hodnotí soud důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.

Řízení před soudem prvního stupně spočívalo vlastně jen v tom, že soud vyslechl žalované jako účastníky řízení a z jejich výpovědi zjistil, že vznášejí námitku promlčení žalobou uplatněných nároků. Přitom však nevzal v úvahu, že jednou žalobou tu bylo uplatněno 23 nároků, a že tedy každý z těchto nároků bylo nutno posuzovat samostatně i co do počátku běhu promlčecí lhůty.

Z dosavadních výsledků řízení vyplývá, že nešlo o nárok na náhradu škody, nýbrž o vrácení neoprávněného majetkového prospěchu, získaného žalovanými tím, že jim organizace vyplatila na zálohách mezd více, než bylo kryto další vykonanou prací. Vycházel tedy i odvolací soud z nesprávného právního názoru, že v projednávané věci nejde o případ neoprávněného majetkového prospěchu ve smyslu ustanovení § 243 odst. 2 a 3 zák. práce, ale o takové peněžité nároky, jejichž případné promlčení je nutno posuzovat podle ustanovení § 263 odst. 1 zák. práce.

Odvolací soud měl při posuzování právní povahy nároku přihlídnout k ustanovení § 111 odst. 1 zák. práce, podle něhož pracovníkům přísluší za vykonanou práci mzda, a k ustanovení § 112 odst. 1 zák.

práce, podle něhož je organizace povinna poskytnout pracovníku mzdu podle mzdových předpisů, popřípadě podle příslušných ustanovení kolektivních smluv, přičemž poskytování jiné mzdy není přípustné. Jestliže tedy organizace poskytne pracovníku zálohu na mzdu, ta pak není kryta další vykonanou prací, jde o plnění bez právního důvodu, jímž pracovník získává neoprávněný majetkový prospěch (§ 243 odst. 2 zák. práce).

Vrácení takto neprávem vyplacených částek může organizace na pracovníku podle ustanovení § 243 odst. 3 zák. práce požadovat do jednoho roku ode dne, kdy zjistila, že částky byly nesprávně určeny nebo omylem vyplaceny, a nejdéle do tří let od jejich výplaty. V případech, kdy jde o nárok na vrácení poskytnuté zálohy na mzdu, která nebyla kryta další provedenou prací, není třeba zkoumat, zda pracovník věděl nebo musel z okolností předpokládat, že jde o částky nesprávně určené nebo omylem vyplacené; na straně pracovníka totiž u částek, které převzal jako zálohu na mzdu, nemůže jít o dobrou víru, neboť si musel být vědom, že jde jen o zálohu, která teprve později bude vyúčtována.

Pro určení počátku běhu promlčecí lhůty třeba tedy vycházet z ustanovení § 243 odst. 3 zák. práce, které je oproti ustanovení § 263 zák. práce ustanovením speciálním. Při jeho aplikaci bylo především nutno zkoumat dobu, kdy organizace zjistila, že částky mezd byly nesprávně určeny. Podle ustanovení § 120 odst. 1 zák. práce je mzda splatná pozadu za měsíční období ve výplatních termínech podle zásad stanovených vládou ČSSR. Skutečnost, že předem poskytnutá záloha na mzdu byla či nebyla kryta další vykonanou prací, zjistí tedy organizace zpravidla při vyúčtování mzdy za uplynulé měsíční období, kdy zúčtuje skutečný výdělek pracovníka a porovná jej s vyplacenou zálohou.

Že tomu tak bylo i v projednávané věci, tomu nasvědčuje vyjádření pověřeného pracovníka žalující organizace při jednání před odvolacím soudem 7. 8. 1974. Uvedl, že v některých případech byly přeplatky na mzdách v období od srpna do prosince 1970 zjišťovány při vyúčtování v jednotlivých měsících, byly převedeny na hromadný účet jako dluhy a nebyly žádány jen proto, aby pracovníci vůbec něco dostali při vyúčtování mzdy. Naproti tomu se v žalobě uvádí, že v září 1970 byla převážná část písemností od žalující organizace vyžádána orgány Veřejné bezpečnosti pro účely trestního vyšetřování a vrácena až v září 1971, jakož i to, že mzdové a výplatní listiny za další období do konce listopadu 1970 byly rovněž postupně předány orgánům VB.

Tento rozpor mezi tvrzením žaloby a vyjádřením žalované organizace bylo proto třeba odstranit a zjistit, v kterých případech neměla organizace k dispozici podklady pro zúčtování skutečného výdělku s poskytnutou zálohou na mzdu za běžný kalendářní měsíc, kdy jí potřebné materiály byly orgány VB vráceny a v kterých případech měla organizace možnost zjistit přeplatek již při vyúčtování za jednotlivý

Poněvadž soudy uvedené skutečnosti nezjišťovaly, neopatřily si pro své rozhodnutí dostatečný skutkový podklad. Jestliže ani odvolací soud nedostatky řízení před soudem prvního stupně neodstranil a vycházel z nesprávného právního názoru, porušil svým rozhodnutím zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 a § 132 o. s. ř. ve vztahu k ustanovení § 243 odst. 2 a 3 zák. práce.

1) Viz i č. 26/1975 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 154).